



Številka: 00104-332/2018/5
Datum: 10. 1. 2019

Odgovor na poslansko vprašanje Franca Breznika v zvezi z zakonodajo na področju institucionalnega varstva

Poslanec Franc Breznik je na Vlado Republike Slovenije naslovil pisno poslansko vprašanje v zvezi z zakonodajo na področju institucionalnega varstva. Poslanec konkretno prašuje:

1. Zakaj pri tako občutljivem vprašanju prihaja do takšnih razhajanj v stališčih akterjev na področju socialnega varstva – med izvajalci in tistimi, ki spremljajo ali nadzirajo izvajalce (CSD, socialnovarstvenimi zavodi, socialna inšpekcija, VČP) in zakaj predpisi, ki to urejajo niso usklajeni?
2. Ali MDDSZ razmišlja o spremembi zakonodaje na tem področju – da bi bili postopki sprejema v institucionalno varstvo za uporabnike – svojce in starostnike – bolj enostavni, bolj prijazni? Trendi v stroki gredo v smeri celostnih psihosocialnih pristopov skrbi za uporabnike (npr. prilagoditve bivalnega okolja, gospodinjske skupnosti, idr.) spremljajo pa jih zapleteni in neživiljenjski postopki sprejema.
3. Ali MDDSZ razmišlja o redefiniciji instituta skrbnika za posebni primer npr. da bi ga opravljale druge zaupanja vredne osebe in ne več strokovni delavci CSD v tako visokem deležu kot je aktualna praksa in kako daleč so ti postopki?

Vlada Republike Slovenije na postavljena vprašanja podaja naslednji odgovor:

1. Zakaj pri tako občutljivem vprašanju prihaja do takšnih razhajanj v stališčih akterjev na področju socialnega varstva – med izvajalci in tistimi, ki spremljajo ali nadzirajo izvajalce (CSD, socialnovarstvenimi zavodi, socialna inšpekcija, VČP) in zakaj predpisi, ki to urejajo niso usklajeni?

Pomembno je poudariti, da je potrebno na vsakem področju, vključno s področjem socialnega varstva, upoštevati veljavne predpise, skladno s katerimi so dolžni ravnati vsi deležniki. Temeljni zakon, ki ureja področje socialnega varstva, je Zakon o socialnem varstvu (v nadaljevanju: ZSV), ki opredeljuje tudi socialno varstvene storitve, namenjene odpravljanju socialnih stisk in težav. Socialno varstvena storitev institucionalno varstvo obsega vse oblike pomoči v zavodu, v drugi družini ali drugi organizirani obliki, s katerimi se upravičencem nadomeščajo ali dopolnjujejo funkcije doma in lastne družine, zlasti pa bivanje, organizirana prehrana in varstvo ter zdravstveno varstvo. Pravilnik o standardih in normativih socialnovarstvenih storitvah v b) točki 8. člena določa pogoje za uveljavljanje pravice do institucionalnega varstva, Pravilnik o postopkih pri uveljavljanju pravice do institucionalnega varstva pa postopek uveljavljanja te pravice. Ocenjujemo, da so pravni predpisi, ki urejajo pravico do institucionalnega varstva, medsebojno usklajeni. Uveljavljanje pravice do institucionalnega varstva je namreč lahko različno, odvisno od poslovne sposobnosti upravičenca, predvideni so tudi postopki, da zagotavljajo varstvo pravic oseb, ki zaradi različnih okoliščin niso sposobne ali ne morejo izraziti svoje volje ali skrbeti za svoje pravice in koristi.

2. Ali MDDSZ razmišlja o spremembi zakonodaje na tem področju – da bi bili postopki sprejema

v institucionalno varstvo za uporabnike – svojce in starostnike – bolj enostavni, bolj prijazni? Trendi v stroki gredo v smeri celostnih psihosocialnih pristopov skrbi za uporabnike (npr. prilagoditve bivalnega okolja, gospodinjske skupnosti, idr.) spremljajo pa jih zapleteni in neživiljenjski postopki sprejema.

Sprejem, premestitev in odpust uporabnika se opravi na podlagi dogovora o trajanju, vrsti in načinu zagotavljanja storitve institucionalnega varstva, ki ga izvajalec storitve in upravičenec skleneta po postopku, ki ga ureja Pravilnik o postopkih pri uveljavljanju pravice do institucionalnega varstva. Skladno z drugim odstavkom 92. člena ZSV se sklenjeni dogovor o trajanju, vrsti in načinu zagotavljanja storitve institucionalnega varstva šteje za akt, s katerim je upravičenec nameščen v zavod ali premeščen v okviru zavoda ali v drug zavod.

V nujnih primerih, ko z uporabnikom ni mogoče skleniti dogovora (skladno z 92. členom ZSV), ker upravičenec do storitve zaradi duševne bolezni oziroma duševnega ali telesnega stanja ni sposoben sprejeti ali izraziti voljne ali zavestne odločitve o namestitvi v zavod, njegovega varstva ali oskrbe pa ni mogoče zagotoviti na drug način, o namestitvi v zavod odloči izvajalec socialno varstvene storitve institucionalnega varstva skladno z 96. členom ZSV v splošnem upravnem postopku. Izvajalec institucionalnega varstva odloči v upravnem postopku na podlagi vloge skrbnika oziroma skrbnika za posebni primer, ki v skladu s predpisi, ki urejajo zakonsko zvezo in družinska razmerja, v tem postopku skrbi za varstvo uporabnikove osebnosti in za druge njegove pravice in koristi. Odločba o sprejemu mora vsebovati razloge, ki utemeljujejo nujnost sprejema, v izreku pa se določijo vsi elementi dogovora o trajanju, vrsti in načinu izvajanja storitve. Pritožba zoper odločbo o namestitvi ali premestitvi pa ne zadrži izvršitve odločbe.

Postopki so torej urejeni na način, da upravičenec do socialno varstvene storitve, ki lahko sam izrazi svojo voljo, uveljavlja pravico do institucionalnega varstva z vlogo. V primeru, če upravičenec ni sposoben sprejeti ali izraziti svoje odločitve o namestitvi v zavod, pa je zaradi varstva njegovih pravic in koristi potrebno odločiti z odločbo skladno s pravili upravnega postopka.

3. Ali MDDSZ razmišlja o redefiniciji instituta skrbnika za posebni primer npr. da bi ga opravljale druge zaupanja vredne osebe in ne več strokovni delavci CSD v tako visokem deležu kot je aktualna praksa in kako daleč so ti postopki?

Glede na določbe Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (v nadaljevanju: ZZZDR) je skrbništvo posebna oblika varstva mladoletnikov, za katere ne skrbijo starši, in polnoletnih oseb, ki niso sposobne same skrbeti zase, za svoje pravice in koristi. Glede na subjekte varstva v obliki skrbništva in glede na razlog, zaradi katerega se določeni osebi to varstvo daje, ZZZDR pozna in ureja tri vrste skrbništva, in sicer skrbništvo nad mladoletniki, skrbništvo za osebe, ki jim je odvzeta poslovna sposobnost in skrbništvo za posebne primere.

ZZZDR določa, da se za skrbnika postavi oseba, ki ima osebne lastnosti in sposobnosti, potrebne za opravljanje dolžnosti skrbnika in ki privoli, da bo skrbnik. Skrbnik ne more biti oseba, ki ji je odvzeta roditeljska pravica; oseba, ki nima poslovne sposobnosti; oseba, katere koristi so v navzkrižju s koristmi varovanca in oseba, od katere glede na njene osebne lastnosti ali razmerja z varovancem ali njegovimi starši ni mogoče pričakovati, da bo pravilno opravljala skrbniške dolžnosti.

ZZZDR nadalje določa, da se, če je mogoče in če to ni v nasprotju s koristmi varovanca, varovancu za skrbnika imenuje njegov sorodnik. Pri imenovanju skrbnika upošteva center za socialno delo želje varovanca, če jih je zmožen izraziti, ter želje njegovih bližnjih sorodnikov, če je to v korist varovanca. Center za socialno delo lahko odloči, da osebi pod skrbništvom ne bo postavil skrbnika, ampak bo sam opravljal to dolžnost. Tako odločitev center za socialno delo sprejme v primerih, ko varovanec nima sorodnikov, ko nihče izmed sorodnikov ne želi opravljati naloge skrbnika ali v primerih, ko imenovanje sorodnika za skrbnika varovancu ni v korist.

V zvezi s skrbništvom za posebni primer želimo še pojasniti, da institut skrbništva za poseben primer ni namenjen celoviti in dolgotrajni skrbi za posameznika. V primerih, ko posameznik potrebuje celovito in dolgotrajno skrb za varstvo njegovih pravic in koristi, je potrebno pred pristojnim sodiščem predlagati uvedbo postopka za odvzem poslovne sposobnosti. Družinski zakonik, ki se prične uporabljati 15.4.2019, izrecno določa, da skrbnika za posebni primer ni mogoče imenovati v primerih, ko so podani pogoji za postavitve odrasle osebe pod skrbništvo.